

B A L E T

Glasilo
Društva
baletnih
umetnikov
Slovenije

Leto VIII
številki
1-2
april
2008

In vendar se vrtili ...

Društvo baletnih umetnikov Slovenije je novembra 2007 posredovalo dopis na večje število najpomembnejših naslovov izvršne oblasti Republike Slovenije. Dopis, v obliki nekoliko zgoščenega uvodnika novembrske številke Baleta z naslovom *Adijo pamet ... Adijo slovenska baletna umetnost ...*, je problematiziral nezavidljiv in zaradi spreminjajoče se zakonodaje vse slabši status baletnih plesalk in plesalcev. Prejeli smo različne odgovore. Iz Kabineta predsednika Vlade RS in od predsednika Državnega zbora RS smo prejeli obvestili, da so naš dopis odstopili v obravnavo Ministrstvu za kulturo. Načelno nam je podporo in pripravljenost za pomoč izrazilo še nekaj ministrstev. Iz Državnega zbora smo prejeli povabilo na razgovor s člani odbora za kulturo Poslanske skupine SDS. Nasvet, naj v zvezi s problematiko baletnih plesalcev »predebatiramo« tudi z Ministrstvom za finance, ki v končni fazi »botruje vsem rešitvam«,

Namesto

uvodnika

žal ni uspel, ker Ministrstvo ni reagiralo tudi na naš dodatni dopis.

Ravnatelj in vodja baleta SNG Opera in balet Ljubljana sta bila na pogovorih na Ministrstvu za kulturo.

Iz Poslanske skupine SD smo prejeli obvestilo, da je njihova poslanka mag. Majda Potrata zastavila pisno poslansko vprašanje na temo problematike baletnih plesalcev. 20. februarja 2008 so nam posredovali odgovora nanj z Ministrstva za kulturo (22. 1. 2008) in Ministrstva za delo, družino in socialne zadeve (februar 2008). S slednjega smo že 7. 12. 2007 prejeli odgovor na naš dopis s podpisom vodje kabineta, v katerem ugotavljajo, da njihovo Ministrstvo »ni pristojno za tovrstno problematiko« (?!).

V nadaljevanju navajamo odgovora obeh ministrstev.

Vojko Vidmar

Odgovor na pisno poslansko vprašanje poslanke mag. Majde Potrata glede zagotavljanja socialne varnosti za baletne plesalke in plesalce.

Spoštovani!

Na Ministrstvu za kulturo smo prejeli pisno poslansko vprašanje mag. Majde Potrata glede zagotavljanja socialne varnosti za baletne plesalke in plesalce. Za vprašanje se zahvalujemo in odgovarjamo naslednje:

- Ministrstvo za kulturo Republike Slovenije se zaveda specifične situacije baletnih plesalcev in vodi aktivno politiko za postopno izboljšanje statusa baletnih plesalcev:

- Vlada RS v okviru potekajočih kolektivnih pogajanj za uvedbo novega plačnega sistema na področju kulture ponuja za balet nadpovprečno povišanje plačnih razredov, torej za povprečno 5 plačnih razredov nad sedanje osnovne plače;

- Ministrstvo za kulturo skupaj z vodstvi javnih kulturnih zavodov oz. njihovimi predstavniki stroke, proučuje možne rešitve za zaposlovanje in prekvalificiranje baletnih plesalcev proti koncu njihove plesne baletne profesionalne poti, pri čemer si pomaga s praksami iz nekaterih evropskih držav;

- Ministrstvo za kulturo bo skupaj z Ministrstvom za delo, družino in socialne zadeve preverilo ali v sistemu pokojninskega zavarovanja obstajajo možnosti za določene ugodnejše rešitve za baletne plesalce.

- Ministrstvo za kulturo si prizadeva, da bi za baletne plesalce bila beneficija takšna, kot je v preteklosti že bila.

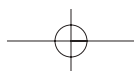
- Ministrstvo v okviru delovne skupine strokovnjakov ugotavlja možnosti za oblikovanje »Fonda«.

Lepo pozdravljeni!
Dr. Vasko Simoniti
Minister

Foto Ivan Vinovski

»Drobiž naše bodočnosti« baletne šole Maribor

Odgovor na poslansko vprašanje Majde Potrata glede zagotavljanja socialne varnosti baletnih plesalk in plesalcev.

Poslanka Majda Potrata je na Ministrstvo za kulturo ter Ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve naslovila poslansko vprašanje glede socialne varnosti baletnih plesalk in plesalcev, k čemur jo je vzpodbudil dopis Društva baletnih umetnikov Slovenije. Na Ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve se nanašata predvsem vprašanji glede beneficirane dobe in glede programov za lažje vključevanje baletnikov v trg dela po zaključeni aktivni dobi.

Glede beneficirane dobe naj najprej pojasnim, da Zakon o pokojninskem in invalidskem zavarovanju (Uradni list RS, št. 109/2006; ZPIZ-1-UPB4) ne pozna več inštituta štetja zavarovalne dobe s povečanjem (beneficirana delovna doba), uvaja pa novo obliko zavarovanja za zavarovance, ki opravljajo posebno težka in zdravju škodljiva dela, ter za zavarovance, ki opravljajo dela, ki jih po določeni starosti ni moč uspešno poklicno opravljati. Gre za obvezno dodatno pokojninsko zavarovanje. Prednost tega zavarovanja v primerjavi s prejšnjo ureditvijo je, da se prispevki delodajalca, ki jih ta plačuje za delavca, zbirajo na osebem pokojninskem računu zavarovanca in so del njegovega premoženja. Ena izmed pravic, ki izhajajo iz tega zavarovanja, je tudi dodatna doba, ki se prišteje k dejanski zavarovalni dobi. Četrty odstavek 193. člena v povezavi s prvim odstavkom 283. člena ZPIZ-1 določa, da se zavarovancu k dejanski zavarovalni dobi prišteje četrtyina obdobja, v katerem je bil vključen v obvezno dodatno pokojninsko zavarovanje (na primer 1 leto in 3 mesece za 1 leto vključenosti v obvezno dodatno pokojninsko zavarovanje). To velja enotno za vse zavarovance, ki so vključeni v obvezno dodatno pokojninsko zavarovanje. Do pokojninske reforme je za baletne plesalce veljalo štetje zavarovalne dobe s povečanjem 1 leta in 6 mesecev za 1 leto v vključenosti v obvezno pokojninsko zavarovanje.

Zaradi znanih demografskih gibanj v Sloveniji (podaljševanje pričakovane življenjske dobe, zmanjševanje rodnosti, povečevanje deleža starejših v prebivalstvu ...) in kot odgovor na gospodarske usmeritve so bili ob reformi pokojninskega sistema v letu 1999 oziroma 2000 sprejeti ukrepi za postopno zviševanje upokojitvene starosti in izenačevanje te starosti za oba spola, spremembe pri načinu izračuna

pokojninske osnove, uvedeno je bilo dodatno pokojninsko zavarovanje (po varčevalni oziroma naložbeni shemi), slednje predvsem zato, ker bodo pokojnine v prihodnosti kljub dopolnitvi višje upokojitvene starosti glede na dopolnjeno delovno dobo plačevanja prispevkov nižje. Pokojninski sistem je v preteklosti omogočal upokojitve še vedno aktivnim ljudem pri nizki starosti, pri čemer jim je zagotavljal primerne pokojnine, s katerimi so lahko izpolnjevali svoje želje in aktivno uživali svojo starost. Danes pa smo vsi prebivalci in vsi zaposleni soočeni s potrebo po spodbujanju delovno sposobnih starejših, da dlje ostajaj(m)o aktivni in se ne upokojuje(m)o prezgodaj.

Pri tem je gotovo tudi trg dela prilagoditi tako, da omogoča aktivnost starejših oseb vsak posameznik pa je tudi odgovoren za načrtovanje celotne svoje poklicne kariere. Zato je izrednega pomena prožnost posameznika v vseh sferah družbenega življenja, pa tudi usmerjenost k vseživljenjskemu učenju, ki lajša naše prilagajanje potrebam trga dela. Ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve se v skladu s strateškimi nalogami na področju trga dela in zaposlovanja ukvarja z različnimi ciljnimi skupinami, med katerimi trenutno največ pozornosti potrebujejo mladi (do 26 let), starejši (nad 50 let) in dolgotrajno brezposelni. Programi aktivne politike zaposlovanja so tako namenjeni predvsem delu s temi skupinami, pri čemer se kriteriji za vključitev v ciljne skupine ne nanašajo na poklic, ampak na druge okoliščine brezposelnosti.

Zavedamo se specifičnosti poklica baletnih plesalk in plesalcev ter te zvrsti umetnosti, zaradi česar si prizadevamo za iskanje ustreznih rešitev, vendar pa smo vsi soočeni z isto realnostjo in moramo deliti iste pozitivne ali negativne učinke.

Zato Ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve ne nasprotuje oblikovanju posebnega fonda pri kateri od zavarovalnic, v katerega bi vlagali javni zavodi, Ministrstvo za kulturo in plesalci.

S spoštovanjem
Marjeta Cotman
Ministrica

Foto Arhiv HNK Zagreb

Danse macabre Staše Zurovca, Zagreb

Foto Ivan Vinovski

Labodje jezero z Galino Čajko, Maribor

Premiere

1. februarja 2008 smo v SNG Opera in balet Maribor videli prvo izvedbo avtorskega projekta plesalca in koreografa Edwarda Cluga in skladatelja Milka Lazarja z naslovom **Prêt-à-porter**. Čeprav se je zdelo, da je projekt ogrožen zaradi Clugove poškodbe, je prislovična upornost in vzdržljivost ljudi, ki se ukvarjajo z baletno umetnostjo in gledališčem, odigrala svoje, in vse se je izšlo v načrtovanih okvirih. Devet plesalcev (Tijuna Križman, Evgenija Koškina, Branka Popovici, Ines Petek, Catarina Meneses, Matjaž Marin, Tiberiu Marta, Gaj Žmavc, Demetrius King) je verno sledilo Clugovi in Lazarjevi viziji in preciznosti na občasno vrtečem se odru scenografije Marka Japlja, v kostumih Lea Kulaša in svetlobnih podobah Andreja Hajdinjaka.

Koreograf je ostal zvest sodobnejšim gibalnim trendom, ki jih nakazuje že nekaj časa.

Večer je posebna poslastica tudi za ljubitelje glasbe, saj lahko v živo spremljajo muziciranje na dveh klavirjih, ki obenem tvorita del scenografije. Avtorju glasbe Milku Lazarju je za drugim klavirjem delal družbo vrhunski pianist Bojan Gorišek. Skupaj predstavljata leta 2005 ustanovljeni klavirski duo Gorišek-Lazar, ki ima za seboj že vrsto uspehov, tudi v tujini.

Upajmo, da se bo trojici nagrajencev Prešernovega sklada v zadnjih letih (Clug, Lazar, Gorišek) v prihodnosti pridružil tudi kateri iz plešoče ekipe.

Konec februarja 2008 je SNG Opera in balet Maribor, po januarski ljubljanski različici, doživelo svojo izvedbo opere **Carmen** Georgesa Bizeta, v režiji Allesia Pizzecha. Za razliko od ljubljanske verzije, v kateri se je režiser v celoti odrekel tradicionalnim baletnim vložkom, so v mariborski izvedbi baletni plesalci imeli kaj početi. Njihov ples se pojavlja skozi vsa dejanja in kot nekakšna vzporednica operni zgodbi »naznanja« razvoj tragičnih dogodkov. Vsekakor verjamemo, da takšno odločitev nihče ne obžaluje, saj so baletni vložki v predstavi praviloma sprejeti z navdušenjem. Vlogo koreografinje je prevzela plesalka Valentina Turcu.

Zanimiva je ugotovitev, da je pred leti Ljubljana predstavila publiko opero Faust, prav tako brez večjega baletnega vložka z imenom Valpurgina noč, ki je praviloma sestavni del te opere in ki prav tako predstavlja enega od najatraktivnejših delov opere.

Upamo na spremembo takšnega trenda.

28. marca 2008 je bila v HNK Ivan pl. Zajc na Reki premiera **Avtorskega večera Milka Šparembleka**, lanskoletnega nagrajenca DBUS z nagrado Pia in Pino Mlakar. Baletni večer sestavljata deli **Epitaf za Frederica** (Chopina) in **Čudežni mandarin** na glasbo Béle Bartóka. Gledalci v razprodani dvorani tega lepega gledališča so bili navdušeni nad večmedijskimi reminiscencami iz Chopinovega življenja z živo klavirsko glasbo na odru. Čudežnega mandarina pa smo imeli priliko doživeti pod taktirko odlične dirigentke Nade Matošević v kompletne glasbeni izvedbi (tudi z opernim zborom v živo), kar ni ravno pogosta praksa. Maloštevilni baletni ansambel, ki ne presega dve desetini plesalk in plesalcev je svojo nalogo opravil z odliko.

Prêt-à-porter, Evgenija Koškina, Matjaž Marin in pianist Bojan Gorišek

Foto Ivan Vinovrški

Avtorji predstave Prêt-à-porter: skladatelj Milko Lazar, koreograf Edward Clug in pianist Bojan Gorišek

Foto Ivan Vinovrški

Baletni utrinek iz opere Carmen, Branka in Cristian Popovici

Foto Ivan Vinovrški

Epitaf za Frederica, Sabina Voinea in Ashatbek Yusupzhanov

Foto Arhiv HNK Rijeka

Feniksbalet iz Medvod oziroma Pirnič je imel v mesecu decembru 2007 zelo pestro dogajanje, ki se nadaljuje tudi v tem letu. Najprej so pripravili **Baletni večer**, v okviru katerega so izvedli **Vodni balet** (Händel), **Adagio** (Marcello) in **Meditacijo** (Massenet) koreografa Andrewa Stevensa in **Prijateljici** (Larsson) v koreografiji Jocelyna Alizarta. V Meditaciji sta kot gosta plesala naša lanskoletna nagrajenka DBUS Alena Medich in Lucas Jerkander, po rodu Šved, ki je trenutno član ljubljanskega baletnega ansambla. Večer so sklenili z otrokom priljubljenim baletom **Peter in Volk** na glasbo S. Prokofjeva in v koreografiji Andrewa Stevensa. Balet je izjemno priljubljen tudi zaradi predstavitve posameznih glasbil v orkestru, ki so vezani na določene karakterje v zgodbi, ter tako otrokom približa povezanost baletne in glasbene umetnosti. V vlogi Petra se je predstavila Kaja Jereb članica Feniksbaleta.

V predbožičnem času so v KD Medvode uprizorili še otroški balet **Sneguljčica** skladatelja Kruna Cipcija, ki je krstno uprizoritev doživel z ljubljanskim baletom leta 1977. Takrat je naslovno vlogo plesala Danila Švara, Princ je bil Mijo Basailovič, Čarovnica Magda Vrhovec, palčki pa so bili Janez Meglič, Stane Polik, Jure Kolenc, Zvone Penko, Vlasto Dedovič, Rado Krulanovič in Vojko Vidmar.

Foto Fotografska sekcija KUD Medvode

Meditacija, Alena Medich in Lucas Jerkander

Foto Vojko Vidmar

Sneguljčica

Foto Fotografska sekcija KUD Medvode

Peter in Volk

Decembra so imeli pravo baletno praznovanje tudi v Slovenskih Konjicah. Mentorja in plesalca Slavčo Stoleski in Mircea Albert Golescu sta pripravila predstavo **Hrestač**, na glasbo P. I. Čajkovskega, v koprodukcijskem sodelovanju baletnih šol tega dela Slovenije. Premierno so balet dvakrat izvedli v Kulturnem centru Slovenske Konjice, ponovili pa še v KC Rogaška Slatina. V predstavi sodeluje 70 otrok in 12 staršev. Glavne vloge so odplesali: Mircea Golescu (Hrestač), Saška Vozlič (Klara), Slavčo Stoleski (Drosselmeyer), Monja Obrul (sladkorna princesa) in Nika Krančan (Francl, Klarin brat).

Veselje ob pogledu na zadovoljne obraze gledalcev, ki so do konca napolnili dvorano, ker je del baletnega sveta »prišel na njihov dom«, navdaja izvajalce predstave z upanjem na bodoče ponovitve.

Vsekakor nas izjemno razveseljujejo projekti, ki čarobnost baletne umetnosti vnašajo v občutljive otroške duše.

Ustvarjalci baletne predstave Hrestač v Slovenskih Konjicah

Baletna in srednja baletna šola Maribor, s svojimi dislociranimi oddelki na Taboru in v Lenartu ter Slovenski Bistrici, pod vodstvom Helene Valerije Krieger, sta 15. in 16. marca 2008 predstavili letošnjo bero znanja in umetnosti svojih gojencev. Nižja šola se je predstavila s kolažem pod skupnim imenom **Mavrica**. Pedagogi Helena Valerija Krieger, Mateja Brečko, Martina Kramer in Nataša Moškotevc so pripravile osem barvnih odtenkov, v katerih so otroci in skupaj z njimi njihovi sorodniki v avditoriju nadvse uživali. Dijaki Srednje baletne šole, tudi ob pomoči mlajših, pa so se predstavili v priredbi otroške uspešnice **Picko in Packo**, po pravljici Wilhelma Buscha. Koreografijo je pripravil Andrew Peter Greenwood, ki je redni gost slovenske baletne scene. **Picka in Packa** sta bili Petra Turk (letošnja diplomantka) in Nika Gorič, ki sta s svojimi vragolijami jezile vse okoli sebe do srečnega konca. Ostale vloge so predstavili Kristijan Korat in Nina Dvoršak (oba diplomanta) ter Neva Vaner, Aleks Theo Šišernik, Anamarija Radanovič, Tjaša Lešnik, Tjaša Ornik, Janja Sahornik in Morion Furman. Vsekakor je ponovno fascinirala polčetrta stotnja mladih baletnih nadobudnežev, med katerimi je bilo zaslediti nekaj zelo perspektivnih posameznikov.

Foto Ivan Vinovski

V **Mavrici** so se predstavile številne skupine, pretežno mlaših deklic, ki so sijale od zadovoljstva igrivega nastopanja. Nekatere skupine pa so predstavile že zavidljivo stopnjo doseženega znanja in baletne discipline, kot na primer deklice v vijoličastem na fotografiji.

Nagrade

priznanja

19. marca 2008 so podelili **Glazerjeve nagrade** Mestne občine Maribor, letos prvič na velikem odru SNG Opera in balet Maribor in ob spremljanju televizijskih kamer. Vsekakor dobrodošla sprememba, saj se je tako glas o nagrajencih iz kulturne srenje mariborske regije, iz sicer prelepe, a relativno interne Kazinske dvorane, razširil po vsej Sloveniji. Iskreno se veselimo, da je eno od treh Glazerjevih listin letos prejel za svoje dosežke na plesno-koreografskem področju naš stari znanec **Edward Clug**.

Takole je zapisano v utemeljitvi:

Edward Clug, plesalec, koreograf in vodja baleta SNG Maribor, prihaja iz Romunije, kjer si je na ugledni Državni baletni šoli v Cluju pridobil vrhunsko baletno znanje, dovršenost, disciplino in vztrajnost, hkrati pa ohranil svobodo duha in širok pogled na ples. V Mariboru je kot solist mariborskega Baleta kmalu začel tudi koreografirati. Od Tanga (SNG Maribor 1998 in HNK Rijeka, Hrvaška 2006) Edward Clug kot koreograf svojo plesno pripoved izpoveduje v bogatem in dovršenem plesnem jeziku. V svoji dosednji karieri je ustvaril še *Bachelorette* (SNG Opera in Balet Ljubljana 2000), *Lacrimas* (SNG Maribor 2002), *Radio and Juliet* (SNG Maribor), *Requiem for two chairs* (Station Zuid company, Nizozemska 2006). Z *Arhitekturo tišine* v koprodukciji Opere in baleta SNG Maribor in SNG Opere in baleta Ljubljana (2006) pa mu je kot prvemu na istem odru uspelo združiti ne le baletna ansambla, pač pa tudi zborovske in orkestrske korpuse obeh nacionalnih operno-baletnih gledališč.

Septembra 2007 je za Station Zuid company na Nizozemskem koreografiral *Sacre du temps*. Njegov zadnji projekt v SNG Maribor pa je bila premiera novega avtorskega projekta *Prêt-à-porter* v sodelovanju z Milkom Lazarjem. Edward Clug je s svojimi predstavami gostoval v Avstriji, Belgiji,

Bosni in Hercegovini, Črni gori, Franciji, Grčiji, Hrvaški, Italiji, Izraelu, Makedoniji, Monaku, Nemčiji, Srbiji in na Nizozemskem. S tem širi prepoznavnost domačega plesnega ustvarjanja po vsem svetu.

Edwarda Cluga brez dvoma odlikuje redka sposobnost, da zna plesalce spodbujati, navduševati, voditi do točke, kjer pozabijo nase in na ples, in ga ponesejo v popolnost. Plesno-tehnična brezhibnost, naraven in povsem neposreden pristop k udejanjanju koreografskih zamisli ter osebna zavzetost tvorijo čvrst okvir za Clugove prepričljive plesne kreacije in domišljene koreografske stvaritve, ki vedno znova navdušujejo občinstvo.

Foto Ivan Vinovski

Edward Clug, Vojko Vidmar, Marina Krasnova in Bojana Hinteregger

S ponosom smo sprejeli tudi novico, da je eno od dveh letošnjih študentskih **Prešernovih nagrad Univerze v Ljubljani** za leto 2007 prejela **Zala Pezdir** za svoje delo *Moški in balet – misija mogoče?* Njen mentor je bil izr. prof. dr. Rajko Muršič, Oddelek za etnologijo in kulturno antropologijo, Filozofska fakulteta, Univerza v Ljubljani.

Zala Pezdir izvira iz znane celjske baletne družine, v katero sodita tudi nagrajenka DBUS-a pedagoginja in koreografinja Ana Vovk Pezdir in plesalka ter koreografinja Tanja z »novim« priimkom Pavlič.

Zala je bila rojena leta 1981 v Celju, obiskovala je III. gimnazijo in Srednjo glasbeno in baletno šolo v Mariboru. Na študij etnologije in kulturne antropologije se je vpisala leta 2001 in diplomirala leta 2007. Pet let je poučevala balet in floor barre v plesni šoli Harlekin v Celju. Še vedno pleše in trenutno študira na Danshögskolan v Stockholmu, kjer se teorija plesa in praksa zlivata v eno.

Dekan je ob podelitvi nagrade povedal sledeče:

Zala Pezdir v svojem delu problematizira zahodne odrske oblike baleta (plesa) kot idealne prakse za telesenje feminiteti. Zgodovino te umetniške zvrsti križa z družbeno/spolno zgodovino na zahodu – z razlago, zakaj je to v začetku jasno moško in politično pomembno področje v 19. stoletju izgubilo sijaj in moško podobo ter se je nad tiste redke moške, ki se izražajo z lastnimi telesi, poveznil pečat feminiteti oziroma gejevske identitete.

V diplomu se soočajo zgodovinski pogled na formacijo spolnih in seksualnih identitet na zahodu, najsodobnejše teorije s področja raziskav moških in moškosti in antropološki pogledi na ples, ki postavijo nekatere kategorije kanonične plesne zgodovine v novo luč.

Drugi del diplome vsebuje zgodbe s terena – polletno srečevanje z baletnimi plesalci SNG Opera in balet Ljubljana.

V začetku decembra je v Ravenni v Italiji potekal evropski del tekmovanja Internazionale Youth America Grand Prix (YAGP), ki se ga je, v sodobni kategoriji seniorjev do 19 let, udeležila tudi dijakinja Srednje baletne šole Ljubljana **Kaja Lin Jagodič Avguštin**. Plesala je koreografijo Kjare Starič, pripravljeno prav za to tekmovanje. Na tekmovanju je bilo okoli 300 tekmovalcev, v Kajini kategoriji 28, in Kaja se je uvrstila med pet finalistk. Žal so iz nagrajevanja izločili sodobno kategorijo, čeprav je bilo v razpisu zapisano drugače. Vseeno pa so ocene, ki jih je dobila Kaja, vredne vsega spoštovanja. Od šestih članov žirije jih je Kajo pet ocenilo z oceno 95 in 96, eden pa 92. Člani žirije so bili: ZDA: Carlos Do Santos jr. (ABT), Raymond Lukens (Alvyn Ayley), Larissa Saveliev (YAGP), z opombo pri oceni: *excellent, good plastic*, Evropa (direktorji šol): Tadeusz Matacz (Stuttgart), Gailene Stock (Birmingham Royal ballet School), z opombo pri oceni: *an excellent performance*, Marianne Kruise (Hamburg).

Matej Selan

Foto Vojko Vidmar

Da ne bi kdo mislil, da je balet Zalina edina ljubezen ...

Fokus: kako moški plesalci gradijo svojo moškost. Obstoj plesalcev, ki telesijo zavestno alternativo hegemoniki moškosti, vpelje razmišljanje o subverzivnem potencialu plesa, ta pa se izteče v končni utopiji.

Srčno upamo, da se bo napoved o javni objavi Zalinega dela čimprej uresničila.

Foto Vojko Vidmar

Kaja Lin Jagodič Avguštin z Gajem Rudolfom na poletni šoli v Naklem 2005

Dejavnosti

društva

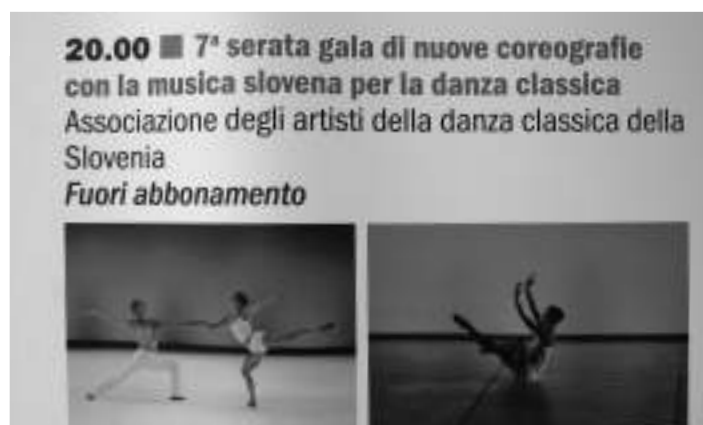
7. gala večer novih baletnih koreografij na slovensko glasbo

je DBUS, kot smo že poročali, po uspešni premieri v Linhartovi dvorani Cankarjevega doma v Ljubljani 7. oktobra 2007 predstavilo še v Veliki dvorani SNG Maribor, kasneje v Kulturnem Centru Janeza Trdine v Novem mestu, Gledališču Koper in nazadnje januarja 2008 še v SNG Nova Gorica. Vsekakor ne gre prezreti televizijskega posnetja premierne izvedbe, ki je s TV medijem prispela v številne slovenske domove in tudi tam našla hvaležne gledalce.

Podobno kot maja 2007 smo tudi v začetku decembra 2007 sodelovali z Zvezo glasbene mladine Slovenije in Slovensko filharmonijo, tokrat v programu **Glasba in ples našega časa (Od pas de deuxa do tanga)**. V okviru Simfoničnih matinej je predstava mladini, ki je štirikrat skoraj do konca napolnila Glallusovo dvorano Cankarjevega doma, v besedi, glasbi in plesu orisala osnovne linije plesne umetnosti od klasičnega baleta do sodobnega plesa.

V sklopu naših koncertnih dejavnosti z naslovom **Učne ure o baletu** oziroma **Pogled v baletni svet**, s katerimi baletno umetnost predstavljamo našim najmlajšim po vrtcih in šolah in seveda tudi odraslim, smo preteklo leto sodelovali v tridesetih prireditvah, kar pomeni 200-procentno prekoračitev naših dogovorjenih obvez do sofinancerja, Ministrstva za kulturo. Posebno »gosto« je bilo meseca decembra, ko se redni pouk v predbožičnem in prednovoletnem času nekoliko umakne drugim dejavnostim. Liza Vovk, Maša Robič, Alena Medich, Maja Verčko in Tamara Polanc so bile najaktivnejše. Naj naštejemo samo nekatere izmed prizorišč: Vrtec Najdihojca, Vrtec pod Gradom, Vrtec Miškoljin, Vrtec Zelena jama ... V posebnem kotičku v srcu hranimo naš obisk z dobrodelnim programom v Pediatrični kliniki, kjer so si baletni program z zanimanjem ogledali mladi pacienti, nekateri njihovi starši in tudi nekaj medicinskega osebja. Izrazili so željo po večjem številu takšnih baletnih, dobrodelnih koncertih.

Kot posebno priznanje smo doživeli povabilo županstva Mestne občine Velenje, da oblikujemo baletni program, ki ga je župan Srečko Meh podaril svojim novoletnim gostom. Glasbeno prepoznavnejši program, sestavljen od klasičnega, preko karakternega do sodobnejšega baleta je, sodeč po odzivu gledalcev, našel pravo pot do src gledalcev.

Plakat v Kopru je vabil tudi zamejske ljubitelje baleta

Urša Vidmar in Tomaž Rode kot Romeo in Julija

Foto Andrej Korenč

Jana Menger, Lukas Zuschlag, Urša Vidmar in Tomaž Rode med poklonom

Foto Andrej Korenč

Baletne podobe na Pediatrični kliniki

Foto Vojko Vidmar

Vsekakor pa je bilo najbolj ganljivo doživetje našega obiska na osnovni šoli Zavoda za usposabljanje invalidne mladine v Kamniku februarja letos. Ne samo, da so nas tamkajšnji gledalci presenetili s toplo dobrodošlico, pač pa tudi s poznavanjem zgodovine baleta, baletnih predstav in imeni baletnih korakov. Pesem, ki so nam jo posvetili, pa pove vse in še več ... Hvala, draga Sara! Ti in tvoji prijatelji ostajate trajno zapisani v naših dušah in tvoja pesem bo v bodoče krasila pisarno Društva baletnih umetnikov Slovenije!

Baletnikom

*Blagor Tebi deklica,
ki na konicah prstov se vrtiš,
lahko hodiš, hitro skačeš,
v gibu grand jete letiš.*

*Iz tila nosiš dolg tutu,
ko plešeš kličem ti »juhu!«
Copatke trdne nosiš,
pozornosti me prosiš.*

*Blagor Tebi mladi mož,
ki plešeš pas de deux,
jaz pa imam srečo,
da te vidim in sem tu.*

*V baletu je res dobro,
če čarovnico igraš,
verjemi, da na sebi,
krasne kostume imaš!*

*Plešite zame,
ki verujem v vas,
spomnite se name,
kadar vas plesa pride čas.*

*Z ljubeznijo do vas in baleta, Sara Makoter, 1. 2. 2008
ZUIM Kamnik, OŠ za invalide Novi trg 43a, 1241 Kamnik*

V počastitev slovenskega kulturnega praznika smo na pobudo Boštjana Luštrika, predsednika Kulturno umetniškega društva Medvode, in v sodelovanju s tem društvom oblikovali **Prešernov baletni večer**, ki je povezal baletno in literarno umetnost. Prešernove pesmi, ki jih je recitirala Barbara Jakopič Kraljevič, so povezovale šest baletnih točk znanih baletnih del (Labodje jezero, Giselle, Romeo in Julija, Umirajoči labod ...) v izvedbi solistov baleta SNG Ljubljana in članice Feniksbaleta. Zadovoljni gledalci in organizatorji dajejo slutnjo, da to ni bilo zadnje tovrstno sodelovanje.

22. marca 2008 smo v SNG Maribor izpeljali tudi **redni letni Občni zbor DBUS**. Soglasno je bilo sprejeto poslovno in finančno poročilo za leto 2007.

Najobširnejša diskusija se je vrtela okoli višjega in visokošolskega študija baleta, ki je, morda presenetljivo, pripeljala do ugotovitve, da je trenutno največji problem baletne umetnosti na slovenskem program baletnega izobraževanja na srednji stopnji, ki nam ga, birokrati na Zavodu za šolstvo in na Ministrstvu za šolstvo in šport že več let drastično kleščijo na račun splošnoizobraževalnih predmetov. Mlajši kolegi so izvedeli za kar vrsto predmetov baletnega pouka, ki smo ga, starejši baletni plesalci, še bili deležni. Vsekakor bomo na tem področju začeli z aktivnejšim delovanjem.

Leto 2008 smo pričeli s **Pogledom v baletni svet** 15. januarja v OŠ Cerklje. Za začetek nas je nekoliko presenetila »v vseh smereh« zvrta cesta, a nas je le pripeljala do stotin parov radovednih oči, ki so prvič v živo videle to »čudno zadevo«, imenovano balet. Po aplavzu sodeč, ki je spremljal vsak posamičen nastop devetih baletnih plesalcev in besedno razlago tega, kar se dotika baletne umetnosti, nas je prepričal, da nismo potovali zastonj. Vsekakor smo v marsikateri mladi glavici odprli »nov predalček« ...

Foto Vojko Vidmar

Alena Medich je predstavila španski ples

Foto Vojko Vidmar

Tasja Šarler in Ajda Šegula, učenki Baletne šole Ljubljana, sta cerkljanskim otrokom predstavili prve baletne korake

Foto Vojko Vidmar

Alena Medich in Lucas Jerkander sta Cerkljane navdušila z duetnim plesom

Foto Vojko Vidmar

Ljubljanski upokojeni baletni umetniki so se dogovorili za kosilo v Mostecu, ki se je zavleklo pozno v noč ...

In seveda na koncu ne gre prezreti naše skrbi za ohranjanje stikov s tistimi, ki so (smo) nadaljevali baletne poti in dosežke naših prednikov, baletnih umetnikov, in jo trasirali in vzdrževali za te, ki dandanes nosijo ključno breme in odgovornost za nadaljevanje in utrjevanje stoletne tradicije slovenske baletne umetnosti.

Foto Vojko Vidmar

Upokojeni mariborski baletni umetniki. Porodila se je misel, da bi se morali srečevati pogosteje ...

Decembra se nas je na **srečanju upokojenih baletnih umetnikov** v ljubljanski regiji zbralo 24, v mariborski pa polovico manj. Seveda udeležba ne odraža kompletnega potenciala »sivih baletnih panterjev«, saj je znano, da upokojenci, zaradi svojih različnih aktivnosti in zadolžitvev, nimamo veliko časa. ☺

Prejeli

smo

3. revija klasičnobaletnih šol in društev

Alenka Tomc

Praznik baleta, oziroma tretje srečanje učenk in učencev klasičnega baleta različnih šol in društev Slovenije, je bil v soboto, 26. januarja 2008, v Festivalni dvorani na Bledu. Pobudo za tovrstno srečanje je pred štirimi leti na sestanku študijske skupine, ki deluje pri Zavodu RS za šolstvo, predstavila Ana Vovk Pezdir. Svoje zamisli je potem uresničila s svojo šolo Harlekin, januarja 2005, v Celju. Izreden odziv šol in društev je potrdil, da tako prireditev potrebujemo. Naslednja je bila že leta 2006, ko se je z organizacijo izkazalo Društvo ljubiteljev baleta iz Divače, ki nas je gostilo v Kosovelovem domu v Sežani. Letošnjo je izvrstno izpeljalo Društvo prijateljev baleta Bled. Pri vseh treh pa je sodelovalo tudi Društvo baletnih umetnikov Slovenije.

S soncem obsijani Bled je gostil 263 baletnih plesalk in plesalcev, starih od šest do devetnajst let, ki so se s svojimi učiteljicami, učiteljem in mentoricami pripeljali iz različnih krajev Slovenije, od Pirana do Lenarta, od Kočevja do Radelj ob Dravi. Pripravili so šestindvajset raznovrstnih baletnih točk in z njimi sestavili prireditev, ki je bila razdeljena na dva dela, saj je bilo šestinosemdeset minut glasbe. Pod koreografije se je podpisalo devetnajst različnih imen.

Poučevanje baleta poteka v okviru baletnih oddelkov glasbenih šol, društev in zasebnih baletnih šol. Sodelovali so **baletni** oddelki glasbenih šol: Hrastnik, Ilirska Bistrica, Jesenice, Kamnik, Koper, Kočevje, Litija-Šmartno, Karola Pahorja Ptuj, Radlje ob Dravi, srednjih glasbenih in baletnih šol Ljubljane in Maribora ter dislocirani enoti Lenart in Slovenska Bistrica, zasebni šoli Pirueta in Saša ter Društvo ljubiteljev baleta Divača, Društvo prijateljev baleta Bled, Feniksbalet KD Medvode, Harlekin - društvo za umetnost plesa in Plesna skupina Metulj, KD Karola Pahorja Piran. Vrvenje se je začelo že zjutraj. Nastopajoči so prihajali, spoznavali oder, tonski mojster in osvetljevalec pa njihove zahteve. Uro pred predstavo je napetost naraščala, saj so bile priprave v polnem teku. Urejanje las, ličenje, oblačenje kostumov in ogrevanje, pa še zadnje ponavljanje korakov. Na drugi strani odra pa priprava za snemanje, fotografiranje in preverjanje delovanja tehničnih pripomočkov.

Foto Arhiv Društva prijateljev baleta Bled

Glavni organizator Aleksander Kravanja in Alenka Tomc z mentorji iz vse Slovenije

Dvorano so do zadnjega kotička napolnili gledalci. Zbrane je nagovoril predsednik DBUS-a Vojko Vidmar. Prireditev je povezovala Alenka Tomc. V zaodrju pa je delovalo vse kot naoljeno. Za odrom so bili pripravljene nastopajoči, ostali so v garderobi v prvem nadstropju na platnu sledili dogajanju na odru. Na koncu se je zahvalil vsem sponzorjem in ostalim za pomoč predsednik Društva prijateljev baleta Bled Aleksander Kravanja in povabil na oder še ustvarjalce: Žužano Bartha, Matejo Brečko, Vesno Cestnik, Katarino Jureš, Alenko Kostrevec Martino Kramer, Heleno V. Krieger, Manjano Milostnik, Svetlano Petrovič, Natašo Pogačar, Sanjo Rehar, Špelo Repar, Darjo Sebastian, Sabino Selan, Sašo Stadler, Andrewa Stevensa, Živo Tomc, Ano Trojnar, Jasno Zavodnik in Nado Zorn. Za sodelovanje so prejeli priznanja in knjigo »Nekdanje svečanosti«, ki opisuje delo Pie in Pina Mlakarja. Sodelujoči pa se bomo spominjali Bleda tudi po kremnih rezinah, ki so nam posladkale zaključek druženja. Vsi udeleženci so dobili tudi simbolična darila in plakat, ki ga je oblikovala Julija Bartol.

Ko se nekaj zgodi tretjič, kot naša revija baletnih šol in društev, napoči čas, da se uredijo vtisi in načrtuje, kako naprej. Na sestanku študijske skupine, ki je potekal 2. 2. 2008 v Ljubljani, smo se strinjali, da so srečanja potrebna in da naj ostanejo na dve leti.

Kje se bomo družili leta 2010 in kdo bo prispeval levji delež k izpeljavi, ostaja odprto. Vsak predlog je dobrodošel. Za sklep, iskrena hvala in čestitke Aleksandru Kravani in vsem njegovim sodelavcem za izpeljavo tretje revije na Bledu.

Baletna šola ob morju – davna preteklost!

Darja Sebastian

Darja Sebastian

Ane Roje

Sprehod v spokojnem jesenskem času ob morski obali v dalmatinskem Kaštel Kambelovcu, kakšnih 20 km od Splita, razkrije očem stare, utrujene, razpadajoče in porušene zidove ter altane in balkončke nekoč prekrasne vile ob morski obali.

Že vidim Romea in Julijo, kako vežbata »balkonsko sceno« ... Od davnega povojnega obdobja prejšnjega stoletja, ko je v njej hrvaška primabalerina, Splitčanka **Ana Roje** (1909–1991), skupaj z možem, **Oskarjem Harmošem** (1911–1992), ustanovila baletno šolo in privabila vanjo, na toplo dalmatinsko sonce in morje, mednarodno baletno srenjo, je minilo toliko let, da je zob časa in pozabe hišo izdatno opustošil. Mlajšim rodovom njuni imeni ne pomenita veliko, morda le kot podatek iz kakšne knjige o baletni zgodovini, pa vendar sta si zaslužila posebno mesto med baletnimi umetniki na Hrvaškem, in ne le tam. Zagnala sta baletni vrtljak Hrvatskog narodnog kazališta v

Foto Arhiv Društva prijateljev baleta Bled

Sedaj bo šlo pa zares ...

Foto Arhiv Društva prijateljev baleta Bled

Da ne bi kdo pomislil, da na Bledu ni baletnega podmladka!

Foto Ernő Sebastian

Baletna hiša Ane Roje nekoč in danes ...

Splitu, pa v Zagrebu, in širila baletni duh tudi v Kaštela; Ana je bila primabalerina in pedagoginja, Oskar plesalec in koreograf. Prirejala sta baletne koncerte, predavala, tudi v ZDA. Sklenem pokukati v zgodovino s pomočjo gospe Lidije Sotlar, naše primabalerine, ki je kot nekdanja varovanka Ane Roje, pravišnji naslov za tak podvig. Zmeniva se za dopoldanski klepet. Fotografije, posnete z jesenskega sprehoda, jo raznežijo, utrne se solza. Misli in spomini so živi kot tista davna leta 1955 do 1959, ko je s še nekaterimi plesalci vsrkavala vase skrivnosti baletne umetnosti med temi balkončki in terasami. Skoraj kot družina so živeli, zjutraj vežbali, se z džipom odpeljali na vaje v gledališče v Split, se vrnili v Kaštela, popoldne točno ob pol petih pa znova ponavljali in zvečer odplesali predstavo. Ja, fantje so spali v uti zraven v parku, saj je bil gospod Harmoš strog in je bdel nad mladino. A so bile punce navihane, balkončki pa kot nalašč, da so splezale k fantom na klepet. Ana je bila prekrasna balerina, ki je z veliko natančnostjo analizirala baletne korake in vloge. Spremljava klavirja jo je pa motila in je raje uporabljala kastanjete!

Mnogo »tendujev«, »jetéjev«, »glissadov«, »pas de deuxov« so preplesali baletni copati v tisti vili, žulji so se potopili v morje, dalmatinsko sonce je ogrelo utrujena telesa po napornem »vežbanju«, stkale so se niti ljubezni in kaštelanske izkušnje so potovale po svetu.

Že precej let pa ta stara lepota, nekoč poletna rezidenca grofa Cambija, z ribnikom in parkom ne kaže življenja, odplavale so labodice, Trnuljčica, kot da je ponovno zaspala ...

Domačini mi povedo, da so obnovo vile resno vzeli v kaštelanski mestni upravi, vanjo se bodo le naselili mladi umetniki, saj naj bi tam čez nekaj let domovala glasbena šola. Baletne pa v Kaštelih že davno ni več, spomin nanjo je tabla na glavni cesti, na kateri piše Baletna šola, vendar pripelje – v gostilno! Zgovorno, a le kot spomin na neko

Z baletnimi koraki so zaplesali v pomlad

Sergeja Širca

Baletno društvo Postojna se je 15. februarja na odru Kulturnega doma Postojna z izvedbo plesne predstave **Hrepenenje po pomladi** prvič predstavilo javnosti v razširjeni sestavi. Dvorano so tudi tokrat do zadnjega kotička napolnili ljubitelji baletne umetnosti, ki so uživali v prepletu drobcenih neizkušenih plesnih korakov, zanesljivih gibov starejših članov in izpiljenih baletnih figur treh gostij. Na prireditvi so namreč zaplesale tudi Postojnčanka **Lana Batagelj**, varovanka priznane baletne pedagoginje **Maruše Vidmar**, **Ana Jenček** pod mentorstvom uspešne balerine **Marinke Ribič** in **Lejla Pantič Šindrič** (pod mentorstvom **Mateja Selana**, ravnatelja Srednje baletne in glasbene šole), dobitnica Škrjančeve nagrade, ki je zelo uspešna tudi na številnih baletnih tekmovanjih.

»V tem šolskem letu se je k baletni vadbi v okviru našega društva vpisalo 73 otrok v starosti od treh do 15 let, torej se je število članov društva potrojilo. Zaradi velikega zanimanja smo namreč vadbo za skupini **Metuljčice** in **Škratki** organizirali tudi v Cerknici in Logatcu, kjer ju vodi plesalka in baletna pedagoginja **Liza Volk**,« je povedala **Mateja Kocman**, predsednica Baletnega društva Postojna. V Logatcu baletke gosti tamkajšnja OŠ 8 talcev, v Cerknici pa Vrtec

Lidija Sotlar in Željko Jureša v objemu zelenja baletne šole ob morju.

davno pozabljenemu obdobju; baletni duhovi so se skupaj z »Giselle« in »Sylphido« davno umaknili drugim nameram, zadnja leta strašijo le Rothbarti in njemu podobne zlobe ...

Martina Krpana. Tudi v Postojni so oblikovali dve novi skupini, saj je veliko zanimanja za balet predvsem med najmlajšimi, v skupini Škratki Postojna denimo pleše kar 16 pet- in šestletnih deklic. Baletno vadbo v Pivki in Postojni vodi uspešna plesalka in baletna pedagoginja **Manca Krnel** (trenutno nastopa v predstavi Zimska pravljica v režiji **Barbare Novakovič**). Baletna skupina **Zvončice** Pivka še vedno gostuje v stari telovadnici tamkajšnje osnovne šole, v Postojni pa so zaradi velikega števila vpisanih otrok morali poiskati novo dvorano za vadbo in jo našli v klubu Tango, kjer zdaj vadijo štiri skupine, poleg Škratkov še Zvončice, **Aurora** ter **Romeo in Julija**.

»Članom želimo omogočiti vadbo v ustreznih dvoranah, opremljenih z baletnimi drogovi in ogledali. Prizadevamo si, da otroci veliko nastopajo, zato bomo poleg svojih produkcij sodelovali tudi na prireditvah drugih organizatorjev. Otrokom bi radi odprli širši pogled v svet baleta, in decembra smo jih odpeljali na skupinski ogled predstave SNG Opera in balet Don Kihot,« pravi Kocmanova. Društvo skuša dvigniti raven baletne kulture na Notranjskem. »Na tukajšnje odre nameravamo poleg svojih članov povabiti tudi

profesionalne baletne zasedbe, ki za svoj nastop potrebujejo poseben baletni pod. Tega doslej naši odri niso premogli, zato smo veseli, da smo ga pred kratkim uspeli nabaviti,« je povedala Mateja Kocman.

Društvo je doslej delovalo izključno s prispevki staršev, ki omogočijo vadbo ter poskrbijo za organizacijo vadbe in nastopov. »V zadnjem času nam je s finančnimi prispevki priskočilo na pomoč nekaj donatorjev, ki se jim iskreno zahvaljujemo. Upamo, da nas bosta po prijavi na javni razpis za sofinanciranje delovanja našega društva finančno podprli tudi občini Pivka in Postojna. Slednja nam je že doslej omogočila postavitve naših prireditev v dvorani kulturnega doma,« je povedala Mateja Kocman.

Vabilo na predstavo *Essence-sense or nonsense?*, ki bo v soboto, 3. maja 2008 v Gledališču Tartini v Piranu. Sodobno plesno predstavo so pripravile in jo bodo izvedle Živa Cvar, Alena Medich, Maša Robič in Maja Verčko.

Kratek povzetek vsebine:

Skupinica mladih ljudi se odpravi zvečer ven, da se sprosti in zabava, vendar dobi večer čuden priokus, ko se po nekaj kozarčkih pijače začnejo posamezniki vse bolj umikati vase in se spraševati o sebi, o pomenu in bistvu svojega življenja. Tragikomična zabava se nadaljuje vse do prvih žarkov mačkastega jutra.

Vljudno vabljeni!

Foto Foto atelje Postojna

Foto Foto atelje Postojna

Škratki iz Cerknega in Postojnčanke v predstavi Hrepenenje po pomladi in baletu

Poslovili

so se ...

Konec novembra 2007 je v svojem 80. letu svojo izjemno umetniško pot sklenil plesalec in koreograf **Maurice BÉjart**.

BEŽ ART

Razmišljanja ob smrti Maurica BÉjarta

Jasna Zavodnik

O slavnem koreografu **Mauriceju BÉjartu** (1927, Marseille, 2007, Lozana) je napisanih ne malo biografij. Ne nazadnje je sam BÉjart že leta 1980 izdal avtobiografijo z naslovom *BÉjart par BÉjart* (BÉjart po BÉjartu), ki je bila prevedena v angleščino. Biografije so pogosto suhoparno nizanje podatkov (včasih jih je precej težko brati), zato se ne bom toliko osredotočala na zbiranje informacij o njegovem življenju in delu (te so dosegljive na številnih spletnih straneh)¹. Vprašanja, ki me resnično zanimajo v zvezi z BÉjartovo biografijo, so vprašanja o BÉjartovem delu in pomenu njegovega dela. V čem je le-to edinstveno in napredno, kaj

zapolnjuje njegove koreografije, kateri so njegovi kompozicijski in idejni »izumi«, zakaj je BÉjartovo delo pravzaprav tako veliko, da ga pozna malodane vsak/a plesalec/ka?

Ljudje mnogokrat povzdigujejo nekoga, ne da bi vedeli, kaj odlikuje njegovo umetnost (Mar veste, zakaj so koreografi **Petipa, Duncan, Graham, Cunningham** tako veliki, zakaj skladatelji **Mozart, Beethoven, Chopin, Wagner**, zakaj pisci **Shakespeare, Cervantes, Goethe, Dostojevski, Joyce** in ne nazadnje **Prešeren**? V čem se kaže kvaliteta njihove umetnosti? V njihovi estetiki in/ali ideji in/ali kompoziciji in/ali inovativnosti?). Da bi lahko govorili o BÉjartovem delu, ga moramo nujno umestiti v časovni in prostorski kontekst. BÉjart je živel in deloval v glavnem v Franciji, Belgiji in Angliji, v času, ko se je moderni ples že dodobra zasedel v umetnostne smernice. BÉjartov čas sovпада s časom **Alvina Aileya** in **Paula Taylorja**, pred njimi se je zgrnila že celotna paleta priznanih plesalcev in koreografov, v Ameriki **Duncan, St. Denis, Graham, Humphrey, Shawn, Limon, Cunningham** v Evropi pa, če omenim samo najbolj znane, **Wigman, Joos** in Laban. Zgodovinsko so bili to časi industrijske in tehnološke revolucije, družbeno-kulturno pa časi hipijev in rokenrola. V Sloveniji sta v temu času delovala **Pia** in **Pino Mlakar**. Vsaj deset let po BÉjartu rojeni koreografi v Ameriki so **Brown, Paxton, Tharp, Forsythe**, v Evropi pa **Bausch, Kylian, Bourne**. BÉjart je bil torej rojen v času, lahko bi rekla »ustvarjalnega booma«, v času, ko so se porajale in koeksistirale vedno nove umetnostne smeri, kar se ni nikoli prej dogajalo tako intenzivno kot ravno v prvi polovici 20. stoletja. Razvilo se je več stilov modernega plesa: moderni balet, svobodni ples,

izrazni ples, plesni teater in ekspresionistični ples. Maurice BÉjart, kot koreograf modernega baleta, je torej na sledi **Georgeju Balanchinu** kot začetniku neoklasicističnega baleta, za njem pa prihajata **Forsythe** in **Kylian**. Kakšno vlogo ima torej BÉjartovo delo v zgodovini umetnosti, predvsem plesa? V primerjavi z Balanchinovim delom je delo Mauricea BÉjarta manj puristično in bolj izrazno, senzualno. V svojem delu je združeval tehniko klasičnega baleta in modernega plesa z vzhodno (indijsko, japonsko, kitajsko) in afriško plesno tradicijo. Vzhodu je bil še posebej tudi individualno naklonjen. Njegove koreografije, polne virtuoznosti, čaščenja posameznikov, mladosti in seksualnosti združujejo muzikal, glasbo (če naštejemo samo nekatere) **Stravinskega**, **Beethovna**, **Ravela**, **Wagnerja**, **Čajkovskega**, **Scarlattija**, **Bacha**, **Mozarta**, pa tudi sodobnikov, **Jacquesa Brela**, **Barbare**, **Eltona Johna**, **Johna Zorna**, **Duka Ellingtona**, **Queenov**, **Charlieja Chaplina**, **Edit Piaf**, tradicionalno afriško, špansko, brazilsko, indijsko, tibetansko, japonsko, iransko, turško, bizantinsko, mehiško glasbo, argentinski tango, flamenco, baročno glasbo, kostume **Giannia Versaceja**, **Anne de Giorgi**, budistične in filozofske tekste **Junga**, **Nietzscheja**, literaturo **Rilkeja**, **d'Annunzia**, **Heineja**, **Baudelaira**, **Goetheja**, **Molièra**², za dela je našel inspiracijo pri **Beckettu**, **Ionescu**, filmu **Federica Fellinija**, modri periodi **Pabla Picassa**, tekstih **Rimbauda**, **Balzaca**, **Prévarta**, **Sartra** in **Nižinskega**. Vse to je zlil s scenjskim spektaklom in odrskimi karakterji, ki jih je transformiral (v *Hrestaču* na primer nastopi Petipa, ki se spremeni v Mefista), zgodovino je pomešal med seboj in ustvarjal nove dvojice, kot je balet *Mozart-tango*. Čeprav sem naštela kar nekaj imen iz njegovega opusa in bi si morda mislili, da v njegovih delih vsako ime stoji zase, je treba poudariti, da je BÉjart v enem samem delu združil in preoblikoval več avtorjev in njihovih del med seboj in jih vpletel v neko novo mrežo, entiteto, kjer je vsak avtor zavzel nov, specifičen, bež-artovski položaj³. Loteval se je tem kozmosa, ljubezni (Orfej in Evridika), samote, seksualnosti, aida, biti, ritma in harmonije, in poleg znanih *Hamleta*, *Romea in Julije*, *Žar Ptice*, *Petruške*, ki jih je tematsko in koreografsko posodobil, ustvaril še nešteto drugih avtorskih projektov (čez 200 baletov, 40 celovečernih, kar pomeni vsaj tri nove produkcije na leto). Ustvarjal je tudi opere, gledališke igre, filme, napisal en roman, gledališko igro, dnevnik in teoretična dela. *Hudičev človek*, *Mefisto!*

Za BÉjarta velja, da je znal ČASTITI osebe. Marsikateri projekt je bil nekomu posvečen in je nastal po inspiraciji neke osebnosti (od **Nietzscheja**, **Freddie Merkurija** do njegove matere). Pa naj se sliši še tako patetično, bil je Častilec oseb, življenja, ljubezni, plesa. Njegova dela so na množice delovala bombastično in fascinantno. V svojih predstavah ni bil tematsko, pač pa kompozicijsko, koreografsko in muzikalno »over the top« in s tem ustvarjal magično atmosfero za gledalce. Znano je, da je želel balet povzdigniti na raven kinematografske gledanosti, zato je svoje balette predstavljal tudi v športnih centrih, cirkusih in amfiteatrih. Kljub vsem naštetim elementom njegovih predstav, naj bi mu slavo prinesla prav koreografska plat le-teh. Koreografije je ustvarjal za soliste (s katerimi je bil v sodelovanju – vsaj na izrazni ravni) in množice plesalcev. V BÉjartovih delih ni inovativnosti v pristopu do koreografiranja ali v novi rabi prostora in razporeditve plesalcev. Ohranja

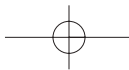
Foto Vojko Vidmar

Maurice BÉjart ob Jorge Donnu v predstavi *Romeo in Julija*, H. Berlioz na gostovanju v Ljubljani 1970

Maurice BÉjart – podpis podarjen v Ljubljani 1970

osnovno strukturo klasičnih baletov (solisti in zbor). Kaj torej tiči za uspehom njegovih koreografij?

Maso zbarskih plesalcev je učinkovito uporabljal v kontrastu s solisti. S tem, enim samim razmerjem, je lahko ustvarjal občutke moči, šibkosti, usode in veličastnosti. Koreografija je neposredno podprla glasbo in kontekst predstave, s tem je ustvarjal funkcionalno atmosfero, ki je začarala gledalca. Vsak odrski element (glasba, luči, tekst, koreografija) je združil v eno skupno bombastično emocijo. Pri tem sta pripomogla njegov občutek za *show* in spektakel. Predstavlajte si razliko med filmoma *Titanik* in *Češki sen*. Prvi uporablja vsa sredstva, da bi iz gledalca izvil njegova lastna občutenja (to doseže z združenimi celotimi finančnimi sredstvi, umetnosti igre, režije, glasbe, maso udeleženih, zgodovinskimi dejstvi, ...), medtem kot *Češki sen* eksperimentira z igralci, pričakovanji, inovativno režijo, moralnimi vprašanji, procesom nastajanja filma in pravzaprav pelje gledalca na avanturo ... Čeprav naključna primera, prvi in drugi film, predstavljata pomembne razlike med velikimi in malimi odri, vznesenostjo in

avanturo, Ameriko in Evropo, Zahodom in Vzhodom, množico in posameznikom, centralizacijo in razsredičenostjo in še kar bi se dalo naštevati, izmed obeh prvi predstavlja Bėjartovo umetnost. Iz tega sledi, da je Bėjart pravzaprav dosegel svoje cilje o »kinematografskih« predstavah. Kljub temu, da so spektakli vedno na meji trivialnega, je imel Bėjart jasno idejo, kaj želi izraziti, in je to tudi uspel skozi formo celotnega dela. Z zlitjem vseh teh elementov, je podajal spoznanja, občutja o svoji eksistenci. Njegova dela so torej totalni teater. Ne smemo pozabiti, da je ustvarjal tudi intimne predstave, a po njih ni tako znan. **V občutku za celoto in v izražanju individualnih doživetij** je Bėjartova umetnost. Ne samo ritmično in muzikalno, pač pa tudi scenško in tematsko (s tem, da je ustvarjal različne, fantazijske karakterje, kakršen je Petipa v *Hrestaču*) se je poigral z razmerji moči. S pozornostjo do njih je dosegel želeni učinek na gledalca. Bėjart je imel izredno močna občutja, kar se je odražalo v njegovih polnih, včasih celo prepolnih delih, s patosom, vznesenostjo in čaščenjem. Kaj pa njegov prispevek klasičnemu baletu?

Dolgo sem se spraševala, na kakšen način bi se lahko balet v sedanosti preoblikoval iz okostenelih vzorcev romantičnega. Enega izmed odgovorov na to temo sem zagotovo našla v Bėjartovi umetnosti. Baletna tehnika še vedno navdušuje (čeprav mora za več možnosti izraza razširiti svoj *vocabular*), kar je Bėjart odlično dopolnjeval s plesi z vsega sveta. Vendar to ni bistvena sprememba v njegovem delu. Kar mora vsaka umetnost odsevati, je neko individualno doživetje⁴, zato se mi zdi nujna baletna reforma tematike. Mene ne zanima *koščko*, striček Petipa, ampak živa oseba, ki stoji za neko svojo kreacijo. In tega je dosti pri Bėjartu. Zgodbe, ki jih njegova dela pripovedujejo, so polne neke osebne note, koščkov njegove biti, ki se sestavljajo v izpovedno celoto. To je prvi baletni koreograf moje sodobnosti (poleg Pie in Pina Mlakarja), ki me je navdušil, patosu in

spektaklu navkljub. V njegovih *showih* vidim gorečnega, ki je ljubil življenje. Človek, ki je razkazoval, razgaljal svojo vizijo sveta na način, da je bodisi zgodbe iz preteklosti transformiral v njemu lastno izkustvo bodisi oblikoval povsem nove svetove. Seveda niso bila vsa dela dobra, a to sploh ni važno. Bėjart se ni oziral na druge, pač pa nase in na svojo željo po ustvarjanju. V Bėjartu vidim človeka z izredno intenzivnim notranjim življenjem, burnimi čustvi, pa tudi samotnega posameznika, za moj okus še preveč zasanjanega, idealističnega, duševno trpečega in vznesenega. Zaradi teh lastnosti je bil prav klasični balet pravi medij⁵ za njega. Čeprav ne trdim, da v klasičnem baletu ni mogoče tudi kaj drugega (kar pa je redko videno). On ni bil inovator, pač pa kozmopolit, **unitarist in častilec**. V baletni spektakularnosti in vznesenosti je šel do konca. Bil je človek, ki je ustvarjal, kar je hotel.

¹ <http://www.guardian.co.uk/news/2007/nov/23/guardianobituaries.artso-bituaries>

<http://www.independent.co.uk/news/obituaries/maurice-bjart-influential-choreographer-who-attracted-huge-audiences-to-ballet-760253.html>

<http://www.bejart.ch/en/argus/sacre.php>

<http://www.telegraph.co.uk/news/main.jhtml?xml=/news/2007/11/23/db2301.xml>

<http://www.timesonline.co.uk/tol/comment/obituaries/article2925396.ece>

http://www.danceinsider.com/f2003/f0422_3.html

² Kot zanimivost: Maurice Bėjart, rojen Maurice Berger, je svoj umetniški priimek prevzel po Molièrovi ljubici Medeleine Bėjart in Molièrovi ženi Armande Bėjart, zaradi povezave priimka z umetnostjo (art), ter v znak njegovega občudovanja do Molièra.

³ Izraz Beige art je posrečeno uporabila ameriška kritičarka Arlene Croce.

⁴ Poudariti je potrebno, da so vse umetnosti od nekdaj bile kognitivne, spoznavne, in čeprav mnogi umetniki verjamejo, da njihova umetnost ne govori o ničemer in vsem, to ne sme biti zavajajoče. Umetnost je vedno spoznanje, zavedanje samega sebe in svoje biti ter impliciranje te izkušnje na formo. Brez tega se nekaj ne sme imenovati umetnost, pač pa obrt.

⁵ Medij kot gradivo, ki ga uporabljajo različne umetnostne panoge, iz: *Slovar tujk*, Cankarjeva založba, 2002, Ljubljana.

Avgusta 2007 se je poslovil tudi hrvaški baletni umetnik **Zvonimir Reljić**, rojen 1926 v Herceg-Novem. Starejše generacije se ga spominjajo kot odličnega karakternega plesalca, kasneje pa se je lotil tudi koreografije. Največkrat sta bili izvajani njegovi deli *Orači* in *Simfonijsko kolo*.

Razpisi

■ Strokovne nagrade DBUS za leto 2007

Izvršni odbor DBUS objavlja razpis za prijavo kandidatur za strokovne nagrade Lydia Wisiakova za leto 2007. Predlagatelji so lahko fizične in pravne osebe. Kandidati za nagrade so člani DBUS, ki so v letu 2007 dosegli pomembne umetniške dosežke na področju baletne umetnosti. Prijave s podatki o kandidaturi in potrebno utemeljitvijo izjemnosti predlaganega dosežka pošljite na naslov: Društvo baletnih umetnikov Slovenije, Župančičeva 1, 1000 Ljubljana, najkasneje do vključno 9. maja 2008.

■ 8. Gala večer novih baletnih koreografij na slovensko glasbo

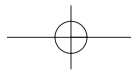
IO DBUS objavlja rok za prijave za oblikovanje novih baletnih koreografij za 8. Gala večer novih koreografij na slovensko glasbo, ki bo premierno organiziran predvidoma v nedeljo, 19. oktobra 2008.

Pogoji:

Koreografija mora biti oblikovana na slovensko glasbo poljubnega sloga in časovnega razdobja v trajanju od štiri do 10 minut (z možnostjo manjše tolerance). Izvajalci so lahko profesionalni baletni plesalci, praviloma člani DBUS.

Prijave morajo vsebovati izbor glasbe s podatki založnika nosilca zvočnega zapisa, dolžino koreografije, število plesalcev in okvirni koncept nove koreografije. Rok za prijavo se izteče 31. maja 2008. O predlogih bo odločal IO DBUS.

■ Mednarodni dan plesa

Leta 1982 je Mednarodni plesni odbor Mednarodnega gledališkega inštituta (*The International Dance Committee of the International Theatre Institute, IDC-ITI/UNESCO*) določil 29. april za mednarodni dan plesa. Posvečen je spominu na rojstvo Jeana-Georges Noverre (1727–1810), utemeljitelja modernega baleta. Na ta dan vsako leto svet obkroži poslaničar ugledne osebnosti s področja plesne umetnosti. Namen praznovanja in poslanice ob tej priložnosti je združitev vseh zvrsti plesa, slavljenje te oblike umetniškega ustvarjanja in razkrivanje njene univerzalnosti, ki presega vse politične, kulturne in etnične ovire ter v skupnem jeziku, jeziku plesa, združuje ljudi v miru in prijateljstvu. Mednarodni plesni odbor znotraj ITI sodeluje s Svetovno plesno zvezo (*World Dance Alliance*), ki je edini uradni partner odbora pri organizaciji proslave svetovnega dneva plesa.

■ Poslanica 2008

Gladys Faith Agulhas (koreografinja, plesalka in izjemno aktivna delavka na področju plesa v Južni Afriki)

Duh plesa nima ne barv in ne predpisane oblike ali velikosti, a vendar združuje moč enosti in lepote, ki jo nosimo v sebi. Vsaka plešoča duša, pa naj bo mlada, stara ali bitje z omejenimi sposobnostmi, ustvarja in spreminja svoj idejni svet v gibljivo umetnost bivanja.

Ples je ogledalo, v čigar odsevu nemogoče postaja mogoče, vsakdo se tega mogočega lahko dotakne, ga zasliši, začuti in doživi. Zvoki naših src in naših duš udarjajo ritem, in ob vsakem gibu nanje se razkriva zgodovina človeštva, ki popolnoma osvobodi človekovega duha.

Ob vsakem dotiku rok se zgodi nekaj lepega, in to, kar duša pomni, telo opiše skozi gib.

Ples ima zdravilno moč, in ta je na voljo vsakomur. Dopusti, da sledim tvojemu pogledu, in dopusti, da te vodijo moji koraki. Slavite mednarodni dan plesa in ozdravite drug drugega s strastjo plesa! Naj bo vaša plesna skupnost kot eno in dajte vse od sebe, da ta enost zaživi skozi moč plesnega duha.

Prevod: Janez Špendov (za SNG Opera in balet Ljubljana)

Vodstvo baleta SNG Ljubljana se je odločilo, da v počastitev 90-letnice ljubljanskega baleta, mednarodnega dneva plesa in slovenskega predsedovanja Evropski uniji osnuje nov baletni festival z naslovom **Baletni dnevi**. V času od 8. do 26. aprila se bo zvrstila serija baletnih predstav in spremljevalnih dogodkov. Prireditve bo tudi v znamenju **Uweja Scholza**, preminulega nemškega koreografa, ki bi letos praznoval 50. rojstni dan. Program prireditve je dosegljiv na internetni strani SNG Opera in balet Ljubljana. Od baletnih predstav bo mogoče videti: premiero baleta **Mozart vs. Schumann** koreografa Uweja Scholza (17. 4.), balet **Don Kihot** Dinka Bogdaniča (19. 4.), **Radio in Juliet** Edwarda Cluga (SNG Maribor 21. 4.), svečano 50. izvedbo baleta za otroke **Kdo je najmočnejši na svetu** koreografinje Tanje Pavlič (23. 4.), uspešnico balet **Romeo in Julija** Y. Vamosa (25. 4.) in **Slavnostni baletni večer** z domačimi in tujimi baletnimi solisti (26. 4.)

Prav na mednarodni dan plesa, v torek, **29. aprila 2008**, pa si lahko na **TVS-2** ob **20.30 uri** ogledate posnetek baletne predstave **Labodje jezero** v izvedbi SNG Maribor 2007/08, v živo balet **Trnuljčica** v HNK Zagreb, sodobnejšo verzijo baleta **Romeo in Julija**, koreografa Staše Zurovca, pa v HNK na Reki (Hrvaška).

Drobne

novice

■ EU je letošnje leto proglasila za **leto medkulturnega dialoga** in Slovenija, kot predsedujoča Svetu EU, je v Cankarjevem domu, 7. in 8. januarja organizirala dvodnevno mednarodno konferenco na temo. V programu otvoritvene slovesnosti leta je sodelovalo tudi 30 baletnih plesalcev z gosti, ki so v koreografiji Sanje Nešković Peršin zaplesali na glasbo Milka Lazarja. Veličastno predstavo je režirala Barbara Hieng Samobor. Skozi kasnejše pogovore pa se je izkristaliziral občutek, da smo gledalci v dvorani predstavo doživljali precej drugače kot gledalci TV prenosa.

■ 5. februarja smo se udeležili otvoritve črnobelih baletnih fotografij, ki jo je pripravila fotosekcija Kulturno-umetniškega društva Medvode. Naslov predstave **Balet pri nas doma** zgovorno priča o tem, da so bili na odličnih fotografijah ujeti plesalci domačega Feniks-baleta.

■ Društvo Slovensko komorno glasbeno gledališče je 15. januarja v Mestnem muzeju v Ljubljani organiziralo **pogovor z balerino Lidijo Sotlar**. Moderatorki Manci Košir je za izhodišče služila knjiga z naslovom Spomini balerine, ki je izšla leta 2006 in smo o tem tudi poročali. Številni poslušalci smo z zanimanjem spremljali oživljene podobe baletne preteklosti. Skozi besede moderatorke pa se je dalo sklepati, da je bila »prikrajšana« za podatek, da je s tovrstnega področja slovenskega baleta izšlo že več knjig.

Ljubljanski baletni ansambel v programu zaključne slovesnosti

Foto Robert Balen

Lidija Sotlar in Manca Košir

Foto Vojko Vidmar

■ 15. marca smo bili povabljeni na ogled letne predstavitve gojenecv baletne šole Stevens iz Sp. Pirnič z naslovom **Pozdrav pomladi**. Nastopili so vsi od najmlajših do najstarejših. Kljub dveh predstavam, prostih sedežev ni bilo.

Foto Vojko Vidmar

Trenutek s predstave Pozdrav pomladi Baletne šole Stevens

■ Prejeli smo povabilo za udeležbo na otvoritev razstave ob 30-letnici umetniškega dela nacionalne prvakinja hrvaškega baleta **Almira Osmanović**, ki je bila 22. decembra 2007 v HNK Zagreb. Gledalci so jo nedvomno ohranili v spominu s številnih gostovanj v Ljubljani v okviru nekdanjih Poletnih baletnih bialov in Srečanj jugoslovanških baletnih umetnikov.

Foto Vojko Vidmar

Almira Osmanović

Vredno

ogleda

Kulturni in umetniški programi TVS
Uredništvo za resno glasbo in balet

PREDVAJANJE plesno baletnih in opernih oddaj v aprilu in maju

PROGRAM

Torek, 15. 4. ob 20.00 TVS2

SVET OPERE

- Semperjeva opera v Dresdnu, 26'22", 1/3 franc. glasb. dok. serije

Nedelja 20. 4. ob 23.30 TVS2 / ponovitve ob sredah ok. 11.50 TVS1
NA UTRIP SRCA

- Zlata resna glasba in balet (1958-2008)

- Operna scena: Operni oder in njegovi junaki (1967), 26'01"

- Iz baletnega arhiva: Les Sylphides, 9'56"

Torek, 22. 4. ob 20.00 TVS2

SVET OPERE

- Lyonska državna operna hiša, 26'06", 2/3 franc. glasb. dok. serije

Nedelja 27. 4. ob 23.30 TVS2 / ponovitve ob sredah ok. 11.50 TVS1
NA UTRIP SRCA

- Zlata resna glasba in balet (1958-2008)

- Pred 29. aprilom, svetovnim dnevom plesa

- Imate radi balet? Ga sovražite? 58'51"

Torek, 29. 4. ob 20.30 TVS2

OB SVETOVNEM DNEVU PLESA

- P. I. Čajkovski - V. Litvinov: **LABODJE JEZERO**

Balet SNG Maribor (2008)

Nedelja 4. 5. ob 23.30 TVS2 / ponovitve ob sredah ok. 11.50 TVS1
NA UTRIP SRCA

- Zlata resna glasba in balet (1958-2008)

Torek, 6. 5. ob 20.00 TVS2

SVET OPERE

- Kraljevo gledališče San Carlo, 26'07", 3/3 franc. glasb. dok. serije

Nedelja 11. 5. ob 23.30 TVS2 / ponovitve ob sredah ok. 11.50 TVS1
NA UTRIP SRCA

- Zlata resna glasba in balet (1958-2008)

Nedelja 18. 5. ob 23.30 TVS2 / ponovitve ob sredah ok. 11.50 TVS1
NA UTRIP SRCA

- Zlata resna glasba in balet (1958-2008)

Nedelja 25. 5. ob 23.30 TVS2 / ponovitve ob sredah ok. 11.50 TVS1
NA UTRIP SRCA

- Zlata resna glasba in balet (1958-2008)

Danica Dolinar

Urednica Uredništva za resno glasbo in balet

Foto Vojko Vidmar

Prvaka baleta SNG Maribor Alenka Ribič Laufer in Anton Bogov bosta glavna protagonista v TV predstavitvi Labodjega jezera na Mednarodni dan plesa 29. aprila

Glasilo izdaja DBUS

DBUS

Župančičeva 1, 1000 Ljubljana
040 465 161 (Sonja Kerin)
040 465 160 (Vojko Vidmar)
040 465 162 (Alenka Ribič Laufer)
E-mail: dbus@email.si
<http://www.dbus.si>

Urednik: Vojko Vidmar

Oblikovanje: Neva Štembergar

Lektorstvo: Rudenka Nabergoj

Priprava za tisk: DELO Repro d. o. o.

Tisk: Tiskarna Lotos, Postojna

Naklada: 1500 izvodov

